

FLORA NACZYNIOWA ZAŁOŻENIA PAŁACOWO-PARKOWEGO
W DOBRZYCY

VASCULAR FLORA OF PALACE-PARK COMPLEX IN DOBRZYCA

ALEKSANDRA KOMORNICZAK

A. Komorniczak, Katedra Botaniki, Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, Wojska Polskiego 71 C, 60-625 Poznań, Poland, e-mail: akomorniczak08@gmail.com

(Received: August 7, 2017. Accepted: September 18, 2017)

ABSTRACT. Paper presents the current flora of park-palace complex in Dobrzyca. The vascular flora consists of 182 species belonging to 63 families. Native species (53%) dominated over antropophytes (20%) and cultivated species (27%). Interesting plants occurring in the analysed area include: *Aegopodium podagraria* ‘Variegatum’, *Cardamine hirsuta*, *Cicerbita macrophylla*, *Gagea lutea*, *Gagea minima*, *Geranium molle* and *Ornithogalum nutans*. Thirty three tree specimens from 15 species are natural monuments.

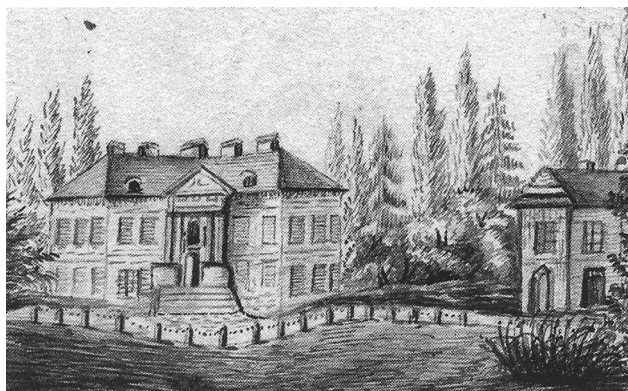
KEY WORDS: Wielkopolska, Dobrzyca, vascular flora

WSTĘP

Dobrzyca to niewielkie miasto, położone w środkowej części Niziny Wielkopolskiej, około 40 km na północ od Ostrowa Wielkopolskiego, 95 kilometrów na południe od Poznania, 12 km na wschód od Koźmina Wielkopolskiego oraz 45 km na zachód od Kalisza. Mimo niewielkich rozmiarów terytorialnych miasta na jego obszarze znajduje się piękne założenie

pałacowo-parkowe, które nawiązuje do stylu ogrodów krajobrazowych.

Zespół pałacowo-parkowy jest zlokalizowany w południowo-wschodniej części miasta i zajmuje obszar o powierzchni 9,21 ha. Klasycystyczny pałac wybudowano w latach 1795–1804, opierając się na projekcie znanego architekta Stanisława Zawadzkiego (KĄSINOWSKA 2007). Historyczny i współczesny wygląd pałacu przedstawiono na rycinach 1 i 2. Park, będący częścią założenia pałacowo-parkowego, sięga historią XVII wieku, gdy miał postać ogrodu włoskiego otoczonego parkanem. Pełnił wtedy funkcję użytkową,

Ryc. 1. Pałac w Dobrzycy – rysunek historyczny K. Turnianki, pochodzący sprzed 1835 roku (fotokopia za: KĄSINOWSKA 2007)

Fig. 1. Palace in Dobrzyca – historical drawing by K. Turnianka, dating from before 1835 (after KĄSINOWSKA 2007)

Ryc. 2. Wygląd współczesny pałacu, rok 2017 (fot. A. Komorniczak)

Fig. 2. Appearance of the palace in 2017 (photo A. Komorniczak)

znajdował się w nim sad oraz oranżeria zwana figarnią, w której uprawiano rośliny egzotyczne oraz zioła. W 1746 roku ogród włoski był już doszczętnie zniszczony (KASINOWSKA 2007). Ogród, który istnieje do dziś, został założony na przełomie XVIII i XIX wieku. Założenie ogrodowe odpowiada stylowi ogrodów krajobrazowych o romantycznym charakterze. Jest to jeden z pierwszych parków tego typu w Wielkopolsce. Ważnym elementem przyrodniczym na terenie parku jest obecność dwóch stawów, wschodniego i zachodniego, oraz przepływająca przez park rzeka Patoka. Ciekim wodnym towarzyszem drewniane oraz ceglano-kamienne mostki, które wyglądem odpowiadają stylowi ogrodów romantycznych (MAJDECKI 2009). W parku znajduje się woliera zamieszkała przez ptaki ozdobne, m.in. pawie i kury ozdobne. Obecny wygląd parku jest rezultatem prac rewaloryzacyjnych rozpoczętych w 2006 roku (MAJDECKA-STRZEŻEK 2010). Założenie parkowe wyróżnia się starym i bogatym w gatunki drzewostanem, w którym można odnaleźć drzewa o wymiarach pomnikowych. Szczegółową inwentaryzację dendroflory przeprowadziły MAJDECKA-STRZEŻEK i SADŁOWSKA-KOLANOWSKA (2005). Park nie doczekał się jak dotąd inwentaryzacji flory roślin naczyniowych. Z zielnych roślin naczyniowych wymienione zostały dotychczas tylko *Cicerbita macrophylla*, *Gagea minima*, *Ornithogalum nutans* i *Petasites hybridus* (CZARNA 2003).

Celem podjętej pracy było dokonanie pełnej inwentaryzacji flory naczyniowej zespołu pałacowo-parkowego w Dobrzycy.

METODY BADAŃ

Prace inwentaryzacyjne przeprowadzono od marca do października 2016 roku. Do oznaczania gatunków wykorzystano opracowania: RUTKOWSKIEJ (1984), RUTKOWSKIEGO (2008) oraz SENETY i DOLATOWSKIEGO (2008). W pracy przyjęto nazewnictwo gatunków za opracowaniem MIRKA i in. (2002) oraz RUTKOWSKIEGO (2008). Formy życiowe Raunkiaera opisano, posługując się opracowaniem ZARZYCKIEGO (1984), natomiast przynależność gatunków do odpowiednich grup geograficzno-historycznych przyjęto za RUTKOWSKIM (2008) oraz ZAJĄCEM (1979).

WYNIKI

Na badanym terenie stwierdzono występowanie 182 gatunków roślin naczyniowych (Tabela 1) należących do 63 rodzin, w tym pięciu rodzin roślin nagozalążkowych Gymnospermae (rodziny: Cupressaceae, Ginkgoaceae, Pinaceae, Taxaceae, Taxodiaceae) oraz 58 rodzin roślin okrytozalążkowych Angiospermae. Do tych rodzin należy 136 rodzajów (10 – nagozalążkowych, 126 – okrytozalążkowych), 15 gatunków roślin nagozalążkowych oraz 167 okrytozalążkowych (w tym 5 gatunków w odmianach). Najliczniejszymi rodzinami pod względem liczby rodzajów i gatunków z grupy roślin okrytonasiennych są: Rosaceae (12 rodzajów i 15 gatunków), Asteraceae (11 rodzajów i 11 gatunków), Poaceae (9 rodzajów i 12 gatunków) oraz Brassicaceae

Tabela 1. Wykaz roślin naczyniowych stwierdzonych na terenie założenia pałacowo-parkowego w Dobrzycy
Table 1. List of vascular plant species found in the palace-park complex in Dobrzyca

Nr No	Łacińska nazwa gatunku Latine name of species	Polska nazwa gatunku Polish name of species	Rodzina Family	FŻ	GGH
1	<i>Abies alba</i> Mill.	jodła pospolita	Pinaceae	M	Ap
2	<i>Abies concolor</i> (Gordon et Glend.) Lind ex Hildebr.	jodła jednobarwna	Pinaceae	M	U
3	<i>Abies grandis</i> (Douglas ex D. Don) Lindl.	jodła olbrzymia	pinaceae	M	U
4	<i>Acer campestre</i> L.	klon polny	Aceraceae	M	Ap
5	<i>Acer platanoides</i> L.	klon pospolity	Aceraceae	M	Ap
6	<i>Acer platanoides</i> L. 'Royal Red'	klon pospolity odm. 'Royal Red'	Aceraceae	M	U
7	<i>Acer pseudoplatanus</i> L.	klon jawor	Aceraceae	M	Ap
8	<i>Acer saccharinum</i> L.	klon srebrzysty	Aceraceae	M	U
9	<i>Acer tataricum</i> L.	klon tatarski	Aceraceae	M	U
10	<i>Achillea millefolium</i> L.	krwawnik pospolity	Asteraceae	H	Ap
11	<i>Aegopodium podagraria</i> L.	podagrycznik pospolity	Apiaceae	H	Ap
12	<i>Aegopodium podagraria</i> L. 'Variegatum'	podagrycznik pospolity odm. 'Variegatum'	Apiaceae	H	U
13	<i>Aesculus hippocastanum</i> L.	kasztanowiec pospolity	Hippocastanaceae	M	Kn
14	<i>Agrostis capillaris</i> L.	mietlica pospolita	Poaceae	H	Ap
15	<i>Ailanthus altissima</i> (Mill.) Swingle	bożodrzew gruczołkowaty	Anacardiaceae	M	Kn
16	<i>Alliaria petiolata</i> (M. Bieb.) Cavara & Grande	czosnaczek pospolity	Brassicaceae	H	Ap
17	<i>Allysum saxatile</i> L.	smagliczka skalna	Brassicaceae	Ch	Sp
18	<i>Alnus glutinosa</i> Gaertn.	olsza czarna	Betulaceae	M	Ap
19	<i>Anemone nemorosa</i> L.	zawilec gajowy	Ranunculaceae	G	Sp
20	<i>Anemone ranunculoides</i> L.	zawilec żółty	Ranunculaceae	G	Sp
21	<i>Arabidopsis thaliana</i> (L.) Heynh.	rzodkiewnik pospolity	Brassicaceae	T	Ap
22	<i>Arabis caucasica</i> Willd.	gęsiówka kaukaska	Brassicaceae	H	U
23	<i>Armeria maritima</i> (Mill.) Willd. ssp. <i>elongata</i> (Hoffm) Bonier	zawciąg nadmorski	Plumbaginaceae	H	Ap
24	<i>Atriplex patula</i> L.	łoboda rozłożysta	amaranthaceae	T	Ap
25	<i>Aubrieta deltoidea</i> (L.) DC.	żagwin zwyczajny	brassicaceae	H	U
26	<i>Ballota nigra</i> L.	mierzwin czarna	Lamiaceae	H	Ar

Nr No	Łacińska nazwa gatunku Latine name of species	Polska nazwa gatunku Polish name of species	Rodzina Family	FŻ	GGH
27	<i>Barbarea vulgaris</i> R. Br.	gorczycznik pospolity	Brassicaceae	H	Ap
28	<i>Bellis perennis</i> L.	stokrotka pospolita	Asteraceae	H	Ap
29	<i>Betula pendula</i> Roth.	brzoza brodawkowata	Betulaceae	M	Ap
30	<i>Buxus sempervirens</i> L.	bukszpan wiecznie zielony	Buxaceae	N	U
31	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	tasznik pospolity	Brassicaceae	T	Ar
32	<i>Cardamine hirsuta</i> L.	rzeżucha włochata	Brassicaceae	T	Sp
33	<i>Cardamine pratensis</i> L.	rzeżucha łąkowa	Brassicaceae	H	Sp
34	<i>Carpinus betulus</i> L.	grab pospolity	Corylaceae	M	Sp
35	<i>Catalpa bignonioides</i> Walter	surmia bignoniowa	Bignoniaceae	M	U
36	<i>Cerastium bibersteini</i> DC.	rogownica kutnerowata	Caryophyllaceae	H	U
37	<i>Cerastium holosteoides</i> Fr. em. Hyl.	rogownica pospolita	Caryophyllaceae	H	Ap
38	<i>Cerasus vulgaris</i> Mill.	wiśnia pospolita	Rosaceae	M	D
39	<i>Chaenomeles japonica</i> (Thunb.) Lindl. ex Spach.	pigwowiec japoński	Rosaceae	N	U
40	<i>Chaerophyllum temulum</i> L.	świerżbek gajowy	apiaceae	T	Ap
41	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> A. Murray Parl.	cyprysik lawsona	Cupressaceae	N	U
42	<i>Chamaecyparis pisifera</i> Endl.	cyprysik groszkowy	Cupressaceae	N	U
43	<i>Chamomilla suaveolens</i> (Pursh) Rydb.	rumianek bezpromieniowy	Asteraceae	T	Kn
44	<i>Chelidonium majus</i> L.	glistnik jaskółcze ziele	Papaveraceae	H	Ap
45	<i>Chenopodium album</i> L.	komosa biała	Amaranthaceae	T	Ap
46	<i>Cicerbita macrophylla</i> (Willd.) Wallr.	modrzyk kaukaski	Asteraceae	H	U
47	<i>Cornus mas</i> L.	dereń jadalny	Cornaceae	N	U
48	<i>Corylus avellana</i> L.	leszczyna pospolita	Corylaceae	N	Sp
49	<i>Crataegus monogyna</i> Jacq.	głóg jednoszyjkowy	Rosaceae	N	Ap
50	<i>Dactylis glomerata</i> L.	kupkówka pospolita	Poaceae	H	Ap
51	<i>Dactylis polygama</i> Horv.	kupkówka aschersona	Poaceae	H	Sp
52	<i>Elymus repens</i> (L.) Gould	perz właściwy	Poaceae	G	Ap
53	<i>Erigeron canadensis</i> (L.) Conquist	przymiotno kanadyjskie	Asteraceae	T	Kn
54	<i>Erodium cicutarium</i> (L.) L'Her.	iglica pospolita	Geraniaceae	T	Ap
55	<i>Erophila verna</i> (L.) Chevall.	wiosnowka pospolita	Brassicaceae	T	Ap
56	<i>Euphorbia peplus</i> L.	wilczomlecz ogrodowy	Euphorbiaceae	T	Ar
57	<i>Fagus sylvatica</i> L.	buk pospolity	Fagaceae	M	Sp
58	<i>Fagus sylvatica</i> L. 'Atropurpurea'	buk pospolity odm. 'Atropurpurea'	Fagaceae	M	U
59	<i>Fallopia dumetorum</i> (L.) Holub.	rdestówka zaroślowa	Polygonaceae	T	Ar
60	<i>Ficaria verna</i> Huds.	ziarnopłon wiosenny	Ranunculaceae	G	Sp
61	<i>Fraxinus excelsior</i> L.	jesion wyniosły	Oleaceae	M	Ap
62	<i>Fraxinus excelsior</i> L. 'Pendula'	jesion wyniosły odm. 'Pendula'	Oleaceae	M	U
63	<i>Gagea lutea</i> (L.) Ker Gawl.	złoc żółta	Liliaceae	G	Sp
64	<i>Gagea minima</i> (L.) Ker Gawl.	złoc mała	Liliaceae	G	Ap
65	<i>Gagea pratensis</i> (Pers.) Dum.	złoc łąkowa	Liliaceae	G	Ap
66	<i>Galeopsis pubescens</i> Willd.	poziwnik miękkowłosy	Lamiaceae	T	Ap
67	<i>Galinsoga ciliata</i> Ruiz & Pav.	żótlica włochata	asteraceae	T	Kn
68	<i>Geranium macrorrhizum</i> L.	bodziszek korzeniasty	Geraniaceae	H	U
69	<i>Geranium molle</i> L.	bodziszek kosmaty	Geraniaceae	T	Kn
70	<i>Geranium robertianum</i> L.	bodziszek cuchnący	Geraniaceae	T	Sp
71	<i>Geranium sanguineum</i> L. 'Album'	bodziszek czerwony odm. 'Album'	Geraniaceae	H	U
72	<i>Geum rivale</i> L.	kuklik zwisty	Rosaceae	H	Ap
73	<i>Geum urbanum</i> L.	kuklik pospolity	Rosaceae	H	Ap
74	<i>Ginkgo biloba</i> L.	miłorząb dwuklapowy	Ginkgoaceae	M	U
75	<i>Glechoma hederacea</i> L.	bluszcz kurdybanek	Lamiaceae	H	Ap
76	<i>Gleditsia triacanthos</i> L.	glediczia trójcierniowa	Fabaceae	M	U
77	<i>Hedera helix</i> L.	bluszcz pospolity	Araliaceae	Ch	U
78	<i>Heuchera</i> × <i>brizoides</i>	żurawka drżączkowata	saxifragaceae	Ch	U
79	<i>Hordeum murinum</i> Huds.	jęczmień płonny	Poaceae	T	Ar
80	<i>Hydrangea paniculata</i> Siebold.	hortensja bukietowa	Hydrangeaceae	N	U
81	<i>Ilex aquifolium</i> L.	ostrokrzew kolczasty	Aquifoliaceae	N	U
82	<i>Impatiens parviflora</i> DC.	niecierpek drobnokwiatowy	Balsaminaceae	T	Kn
83	<i>Juglans nigra</i> L.	orzech czarny	Juglandaceae	M	U
84	<i>Laburnum anagyroides</i> Medik	złotokap pospolity	Fabaceae	M	U
85	<i>Lamium album</i> L.	jasnota biała	Lamiaceae	H	Ar
86	<i>Lamium purpureum</i> L.	jasnota purpurowa	Lamiaceae	T	Ar
87	<i>Lapsana communis</i> L.	łoczyga pospolita	asteraceae	T	Ap
88	<i>Larix decidua</i> Mill.	modrzew europejski	Pinaceae	M	U
89	<i>Lemna minor</i> L.	rzęsa drobna	Araceae	Hyd	Ap
90	<i>Liriodendron tulipifera</i> L.	tulipanowiec amerykański	Magnoliaceae	M	U
91	<i>Lychnis flos-cuculi</i> L.	firletka poszarpana	Caryophyllaceae	H	Sp

Nr No	Łacińska nazwa gatunku Latine name of species	Polska nazwa gatunku Polish name of species	Rodzina Family	FŻ	GGH
92	<i>Lysimachia nummularia</i> L.	tojeść rozesłana	Primulaceae	Ch	Ap
93	<i>Magnolia kobus</i> DC.	magnolia japońska	Magnoliaceae	M	U
94	<i>Mahonia aquifolium</i> (Pursh) Nutt.	mahonia pospolita	Berberidaceae	N	Kn
95	<i>Malus domestica</i> Borkh.	jabłoń domowa	Rosaceae	M	Kn
96	<i>Malva neglecta</i> L.	ślaz zaniedbany	malvaceae	T	Ar
97	<i>Medicago lupulina</i> L.	lucerna nerkowata	Fabaceae	H	Ap
98	<i>Metasequoia glyptostroboides</i> Hu & W. C. Cheng	metasekwoja chińska	Taxodiaceae	M	U
99	<i>Milium effusum</i> L.	prosonnica rozpierzchła	Poaceae	H	Sp
100	<i>Myosotis sylvatica</i> Ehrh. ex Hoffm.	niezapominajka leśna	Boraginaceae	T	Sp
101	<i>Nymphaea alba</i> L.	grzybień biały	Nymphaeaceae	Hyd	Sp
102	<i>Ornithogalum boucheanum</i> Asch.	śniedek Buchego	asparagaceae	G	Kn
103	<i>Ornithogalum nutans</i> L.	śniedek zwisyły	asparagaceae	G	Kn
104	<i>Oxalis acetosella</i> L.	szczawik zajączy	Oxalidaceae	H	Sp
105	<i>Padus avium</i> Mill.	czeremcha zwyczajna	Rosaceae	M	Ap
106	<i>Papaver argemone</i> L.	mak piaskowy	Papaveraceae	T	Ar
107	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch	winobluszcz pięciolistkowy	Vitaceae	Ch	U
108	<i>Peonia lactiflora</i> Pall.	piwonia chińska	Peoniaceae	G	U
109	<i>Philadelphus coronarius</i> L.	jaśminowiec wonny	Hydrangeaceae	N	U
110	<i>Phleum pratense</i> L.	tymotka łąkowa	Poaceae	T	Ap
111	<i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.	trzcina pospolita	Poaceae	H	Ap
112	<i>Physocarpus opulifolius</i> (L.) Maxim.	pęcherznica kalinolistna	Rosaceae	N	U
113	<i>Picea abies</i> (L.) H. Karst	świerk pospolity	pinaceae	M	Sp
114	<i>Picea pungens</i> Engelm.	świerk kłujący	pinaceae	M	U
115	<i>Pinus ponderosa</i> Douglas ex Lawson & C. Lawson	sosna żółta	pinaceae	M	U
116	<i>Pinus strobus</i> L.	sosna wejmutka	pinaceae	M	Kn
117	<i>Plantago major</i> L.	babka zwyczajna	Plantaginaceae	H	Ap
118	<i>Platanus ×hispanica</i> Mill. ex Münchh.	platan klonolistny	Platanaceae	M	U
119	<i>Poa annua</i> L.	wiechlina roczna	Poaceae	T	Ap
120	<i>Poa nemoralis</i> L.	wiechlina gajowa	Poaceae	H	Ap
121	<i>Poa pratensis</i> L.	wiechlina łąkowa	Poaceae	H	Sp
122	<i>Polygonum persicaria</i> L.	rdest plamisty	Polygonaceae	T	Ap
123	<i>Populus ×canadensis</i> Moench	topola kanadyjska	Salicaceae	M	U
124	<i>Populus alba</i> L.	topola biała	Salicaceae	M	Ap
125	<i>Potentilla anserina</i> L.	pięciornik gęsi	Rosaceae	H	Ap
126	<i>Potentilla reptans</i> L.	pięciornik rozłogowy	Rosaceae	H	Ap
127	<i>Prunella vulgaris</i> L.	głownienka pospolita	Lamiaceae	H	Sp
128	<i>Prunus domestica</i> L.	śliwa domowa	rosaceae	M	D
129	<i>Pterocarya fraxinifolia</i> (Lamb.) Spach	skrzydłorzech kaukaski	Juglandaceae	M	U
130	<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.	dąb bezszypułkowy	Fagaceae	M	Sp
131	<i>Quercus robur</i> L.	dąb szypułkowy	Fagaceae	M	Sp
132	<i>Quercus robur</i> L. 'Fastigiata'	dąb szypułkowy odm. 'Fastigiata'	Fagaceae	M	U
133	<i>Quercus rubra</i> L.	dąb czerwony	Fagaceae	M	Kn
134	<i>Ranunculus acris</i> L.	jaskier ostry	Ranunculaceae	H	Ap
135	<i>Ranunculus repens</i> L.	jaskier rozłogowy	Ranunculaceae	H	Ap
136	<i>Rhododendron molle</i> G. Don subsp. <i>japonicum</i> (A. Gray) Kron	azalia japońska	Ericaceae	N	U
137	<i>Ribes spicatum</i> E. Robson	porzeczka czerwona	Grossulariaceae	N	Sp
138	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.	robinia akacyjowa	Fabaceae	M	Kn
139	<i>Rosa rugosa</i> Thunb.	róża pomarszczona	Rosaceae	N	Kn
140	<i>Rumex acetosa</i> L.	szczaw zwyczajny	Polygonaceae	H	Ap
141	<i>Salix alba</i> L. 'Tristis'	wierzba biała odm. 'Tristis'	Salicaceae	M	U
142	<i>Salix fragilis</i> L.	wierzba krucha	Salicaceae	M	Ap
143	<i>Sambucus nigra</i> L.	dziki bez czarny	Caprifoliaceae	N	Ap
144	<i>Saxifraga granulata</i> L.	skalnica ziarenkowata	Saxifragaceae	G	Sp
145	<i>Scirpus sylvaticus</i> L.	sitowie leśne	Cyperaceae	H	Sp
146	<i>Scrophularia nodosa</i> L.	trędownik bulwiasty	Scrophulariaceae	H	Sp
147	<i>Senecio vulgaris</i> L.	starzec zwyczajny	Asteraceae	T	Ar
148	<i>Setaria viridis</i> (L.) P. Beauv.	włośnica zielona	Poaceae	T	Ar
149	<i>Solanum dulcamara</i> L.	psianka słodkogórz	Solanaceae	Ch	Ap
150	<i>Solidago gigantea</i> Aiton	nawłóć późna	Asteraceae	G	Kn
151	<i>Sonchus oleraceus</i> L.	mlecz zwyczajny	Asteraceae	T	Ar
152	<i>Sorbaria sorbifolia</i> (L.) A. Braun	tawlina jarzębolistna	Rosaceae	N	Kn
153	<i>Sorbus aucuparia</i> L.	jarzab pospolity	Rosaceae	M	Ap
154	<i>Spiraea vanhouttei</i> (Briot) Zabel	tawuła van Houtte'a	Rosaceae	N	U
155	<i>Stachys byzantina</i> L.	czyściec wełnisty	Lamiaceae	H	U
156	<i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	gwiazdnica pospolita	Caryophyllaceae	T	Ap

Nr No	Łacińska nazwa gatunku Latine name of species	Polska nazwa gatunku Polish name of species	Rodzina Family	FŻ	GGH
157	<i>Stellaria pallida</i> (Dumort.) Pire	gwiazdnica biała	Caryophyllaceae	T	Ap
158	<i>Symphoricarpos albus</i> (L.) S.F. Blake	śnieguliczka biała	caprifoliaceae	N	U
159	<i>Syringa vulgaris</i> L.	lilak pospolity	Oleaceae	N	Kn
160	<i>Taraxacum officinale</i> F.H. Wiggers coll.	mniszek pospolity	Asteraceae	H	Ap
161	<i>Taxus baccata</i> L.	cis pospolity	taxaceae	N	Ap
162	<i>Thuja occidentalis</i> L.	żywotnik zachodni	cupressaceae	M	U
163	<i>Tilia cordata</i> Mill.	lipa drobnolistna	Tiliaceae	M	Ap
164	<i>Tilia platyphyllos</i> Scop.	lipa szerokolistna	Tiliaceae	M	Ap
165	<i>Trifolium campestre</i> Schreb.	koniczyna różnoogonkowa	Fabaceae	T	Ap
166	<i>Trifolium pratense</i> L.	koniczyna łąkowa	Fabaceae	H	Ap
167	<i>Trifolium repens</i> L.	koniczyna biała	Fabaceae	H	Ap
168	<i>Triticum aestivum</i> L.	pszenica zwyczajna	Poaceae	T	D
169	<i>Tsuga canadensis</i> (L.) Carriere.	choina kanadyjska	pinaceae	M	U
170	<i>Typha latifolia</i> L.	pałka szerokolistna	Typhaceae	H	Ap
171	<i>Ulmus laevis</i> Pall.	wiąz szerokolistny	Ulmaceae	M	Ap
172	<i>Ulmus laevis</i> Pall. 'Pendula'	wiąz szypułkowy odm. 'Pendula'	Ulmaceae	M	U
173	<i>Ulmus minor</i> Mill.	wiąz polny	Ulmaceae	M	Ap
174	<i>Urtica dioica</i> L.	pokrzywa zwyczajna	Urticaceae	H	Ap
175	<i>Veronica chamaedrys</i> L.	przetacznik ozankowy	Scrophulariaceae	Ch	Ap
176	<i>Veronica hederifolia</i> L.	przetacznik bluszczowy	Scrophulariaceae	T	Ap
177	<i>Veronica spicata</i> L.	przetacznik kłosowy	Scrophulariaceae	H	Ap
178	<i>Veronica verna</i> L.	przetacznik wiosenny	Scrophulariaceae	T	Ap
179	<i>Vicia angustifolia</i> L.	wyka wąskolistna	Fabaceae	T	Ap
180	<i>Viola arvensis</i> Murr.	fiółek polny	Violaceae	T	Ar
181	<i>Viola odorata</i> L.	fiółek wonny	Violaceae	H	Ar
182	<i>Viscum album</i> L.	jemiola pospolita	Viscaceae	Ch	Ap

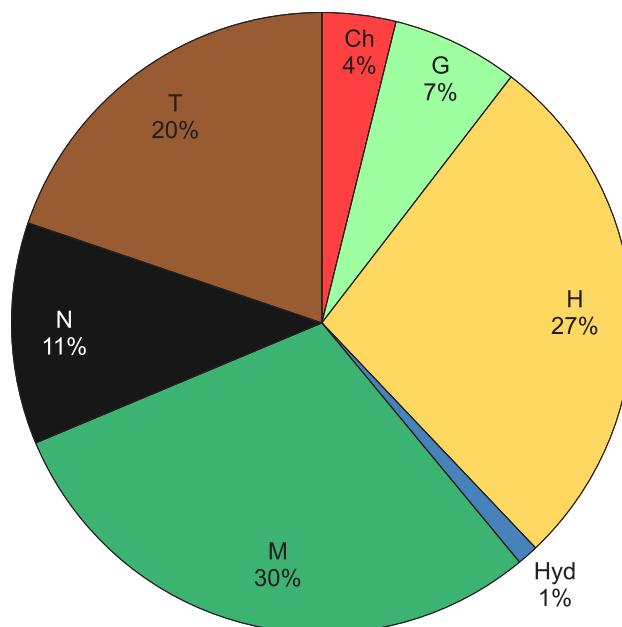
Objaśnienia: FŻ – forma życiowa (M – megafanerofit, N – nanofanerofit, Ch – chamefit, H – hemikryptofit, G – geofit, Hyd – hydrofit, T – terofit); GGH – grupa geograficzno-historyczna (Sp – spontaneofit, Ap – apofit, Ar – archeofit, Kn – kenofit, D – diafit, U – gatunek uprawiany).
 Explanations: FŻ – life form (M – megaphanerophyte, N – nanophanerophyte, Ch – chamaephyte, H – hemikryptophyte, G – geophyte, Hyd – hydrophyte, T – terophyte); GGH – geographical-historical group (Sp – spontaneophyte, Ap – apophyte, Ar – archeophyte, Kn – kenophyte, D – diaphyte, U – cultivated species).

(9 rodzajów i 10 gatunków), natomiast najliczniejszą rodziną z gromady Gymnospermae jest rodzina Pinaceae (5 rodzajów i 9 gatunków). Warto również podkreślić, że na badanym terenie występuje 31 rodzin reprezentowanych tylko przez jeden gatunek.

Dendroflorę parku stanowi 31 rodzin, 57 rodzajów i 77 gatunków roślin, w tym: 54 gatunki drzew (42 gatunki okrytonasiennych, 12 gatunków nagonasiennych), 21 gatunków krzewów (18 – okrytonasiennych, 3 – nagonasiennych) oraz dwa pnącza (*Hedera helix*, *Parthenocissus quinquefolia*). Drzewa i krzewy liściaste skupiają 60 gatunków (czyli 33% całej zinventaryzowanej flory naczyniowej), pnącza – dwa gatunki (1%), drzewa i krzewy iglaste – 15 gatunków (8%), rośliny zielne – 105 gatunków (58%).

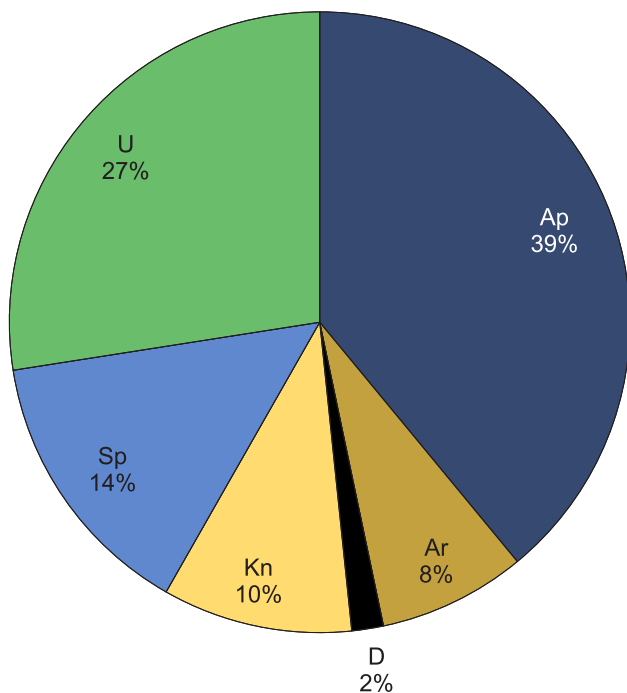
Megafanerofity (54 gatunki) wraz z hemikryptofitami (50 gatunków) dominują nad innymi formami żywymi i stanowią kolejno 30% i 27% zinventaryzowanej flory. Do najciekawszych hemikryptofitów stwierdzonych na terenie parku należą *Viola odorata* oraz *Cicerbita macrophylla*. Porównywalna jest liczba terofitów (36 gatunków; 20% ogółu roślin) oraz

nanofanerofitów (21 gatunków; 11%). Najmniej licznie są reprezentowane geofity (12 gatunków), wśród których stwierdzono rodzaje: *Gagea*, *Ornithogalum*, *Anemone*, *Saxifraga*, *Solidago* i *Elymus*. Ponadto stwierdzono siedem chamefitów oraz dwa hydrofity. Do grupy hydrofitów należą: *Nymphaea alba* oraz *Lemna minor*. Spektrum form życiowych roślin badanego terenu przedstawiono na rycinie 3.

Ryc. 3. Spektrum form życiowych roślin: M – megafanerofity, N – nanofanerofity, Ch – chamefity, G – geofity, H – hemikryptofity, T – terofity, Hyd – hydrofity

Fig. 3. Spectrum of the plant life forms: M – megaphanerophytes, N – nanophanerophytes, Ch – woody chamaephytes, G – geophytes, H – hemikryptophytes, T – therophytes, Hy – hydrophytes

Ryc. 4. Spektrum grup geograficzno-historycznych: Ap – apofity, Ar – archeofity, Kn – kenofity, Sp – spontaneo-fity, D – diafity, U – rośliny uprawne

Fig. 4. Spectrum of the geographical-historical groups: Ap – apophytes, Ar – archeophytes, Kn – kenophytes, Sp – spontaneophytes, D – diaphytes, U – cultivated plants

Spośród 182 gatunków flory naczyniowej najwięcej jest gatunków rodzimych – apofitów (71 taksonów), co stanowi 39% całej flory. Drugą co do liczności grupą są gatunki uprawiane, które nie wykazują tendencji dziczenia – to 50 taksonów (27%), wśród których znajduje się 31 gatunków drzew i krzewów liściastych, 10 gatunków iglastych oraz jedynie siedem roślin zielnych. Do najciekawszych gatunków uprawianych na terenie parku zaliczyć można *Metasequoia glyptostroboides* oraz *Abies grandis*. Na trzecim miejscu, z liczbą 26 gatunków (14%), znalazły się spontaneo-fity. Wśród nich można znaleźć takie gatunki zielne, jak: *Scrophularia nodosa* i *Scirpus sylvaticus* oraz spośród drzew *Picea abies* i *Quercus petraea*. Kenofity stanowią 18% całej flory. Najmniejszą liczbę gatunków stwierdzono w grupie archeofitów (14 gatunków, co odpowiada 8% flory). Udział procentowy grup geograficzno-historycznych przedstawiono na rycinie 4.

DYSKUSJA

Na terenie zespołu pałacowo-parkowego w Dobrzycy stwierdzono występowanie 182 gatunków roślin naczyniowych. Zważywszy na to, że powierzchnia parku nie przekracza 10 hektarów, można uznać, że liczba ta jest wysoka. Dla porównania, w dotychczasowych badaniach dotyczących flory naczyniowej parków dworskich Wielkopolski, takich jak: Konarzewo (12 ha), Czarniejewo (13 ha), Śmiełów (14 ha),

Obrzycko (19 ha), Miłosław (38 ha), Wąsowo (49 ha) i Gołuchów (162 ha), liczba stwierdzonych gatunków mieściła się w zakresie od 133 (Konarzewo) do około 330 (Wąsowo, Obrzycko) (CZARNA 2007, CZARNA i in. 2008, NOWIŃSKA i in. 2016).

Ponad połowa gatunków występujących w parku w Dobrzycy to rośliny rodzime, przy czym wkład apofitów i spontaneo-fitów wynosi odpowiednio 39% i 14%. Uzyskane wyniki potwierdzają wcześniejsze informacje, że parki podworskie pomimo ich użytkowego charakteru mogą pełnić istotną rolę jako ostoje gatunków rodzimych (NOWIŃSKA i in. 2016). Część z gatunków rodzimych (np. *Geranium sanguineum*, *Armeria elongata* i *Aegopodium podagraria*) prawdopodobnie została wprowadzona na teren parku ze względu na swe walory ozdobne. Założenie parkowe w Dobrzycy cechuje się dużym udziałem megafanerofitów, hemikrypto-fitów oraz terofitów. Te trzy formy życiowe często dominują w założeniach parkowych (CZARNA i in. 2008, NOWIŃSKA i in. 2016).

Szczególną uwagę warto poświęcić modrzykowi kaukaskiemu *Cicerbita macrophylla*, który prawdopodobnie został wprowadzony wiele lat temu na teren parku jako roślina ozdobna, zdomowił się i obecnie występuje spontanicznie. Jest to jedno z dwóch stanowisk tego gatunku w Wielkopolsce. Stanowisko

Ryc. 5. *Platanus x hispanica* Mill. ex Münchh. – pomnik przyrody (obwód 1165 cm) (fot. A. Komorniczak)

Fig. 5. *Platanus x hispanica* Mill. ex Münchh. – natural monument (circumference 1165 cm) (photo A. Komorniczak)

w Dobrzycy zostało opisane przez CZARNĄ w 2003 roku. Drugie stanowisko jest zlokalizowane w parku w Gołuchowie (CZARNA 2007). Dodatkowym walorem tego miejsca jest obecność takich cennych gatunków, jak: *Aegopodium podagraria* 'Variegatum', *Cardamine hirsuta*, *Gagea lutea*, *Gagea minima*, *Geranium molle* i *Ornithogalum nutans*. Być może na terenie parku znajduje się stanowisko *Patasites hybridus*, podawane w latach wcześniejszych (CZARNA 2003), jednak niepotwierdzone podczas aktualnych prac inwentaryzacyjnych.

Zespół pałacowo-parkowy w Dobrzycy cechuje się dużym bogactwem dendroflory. Szczególną uwagę zwraca liczba gatunków megafanerofitów (54 gatunki), większa niż w innych badanych parkach podworskich wymienionych powyżej. Wcześniejsza inwentaryzacja dendroflory parku w Dobrzycy przeprowadzona przez MAJDECKĄ-STRZEŻEK i SADŁOWSKĄ-KOLANOWSKĄ (2005; z uwzględnieniem poprawek w 2009 roku) wykazała, że na terenie omawianego założenia występowało 50 gatunków drzew i 11 gatunków krzewów. Drzewostan jest najcenniejszym elementem przyrody żywej badanego obiektu (CZEKAŁSKI 2012). Decyduje o tym nie tylko jego bogactwo i zróżnicowanie taksonomiczne, ale

także liczba drzew, ich wiek, rozmiary oraz znaczenie w tworzeniu kompozycji przestrzennej. Według MAJDECKIEJ-STRZEŻEK i SADŁOWSKIEJ-KOLANOWSKIEJ w 2005 roku dendroflora liczyła 809 okazów. Osiem drzew miało ponad 200 lat, natomiast 18 drzew było w wieku przekraczającym 140 lat (MAJDECKA-STRZEŻEK 2010). Niezwykle ważnym walorem założenia w Dobrzycy jest to, że na jego terenie znajdują się 33 drzewa pomnikowe. Na szczególną uwagę zasługuje platan klonolistny rosnący blisko głównego wejścia do parku, będący jego wizytówką. Liczy on ponad 300 lat i ma obwód 1165 cm (ryc. 5). Inny godny uwagi gatunek to klon polny o obwodzie 637 cm i 21 m wysokości (ryc. 6) – według informacji zawartych na tabliczce informacyjnej umieszczonej pod drzewem został on posadzony około 1680 roku i prawdopodobnie jest najstarszym rosnącym w Polsce klonem z tego gatunku. Wykaz wszystkich drzew pomnikowych oraz ich dane inwentaryzacyjne przedstawiły MAJDECKA-STRZEŻEK i SADŁOWSKA-KOLANOWSKA (2005).

Na podstawie inwentaryzacji flory naczyniowej założenia pałacowo-parkowego w Dobrzycy można stwierdzić, że jest to miejsce o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych.

Ryc. 6. *Acer campestre* L. – pomnik przyrody (obwód 637 cm) (fot. A. Komorniczak)

Fig. 6. *Acer campestre* L. – natural monument (circumference 637 cm) (photo A. Komorniczak)

LITERATURA

- CZARNA A. (2003): *Cicerbita macrophylla* (Willd.) Wallr. w Wielkopolsce. Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu 354, Botanika 6: 15–16.
- CZARNA A. (2007): Current flora of herbaceous plants in the castle park in Gołuchów (Wielkopolska region, Poland). Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu 386, Botanika-Steciana 11: 35–47.
- CZARNA A., KLIMKO M., WAWRZYŃSKA M. (2008): Vascular flora of the palace park in Miłosław (Wielkopolska). Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu 387, Botanika-Steciana 12: 61–70.
- CZEKAŁSKI M. (2012): Wybrane parki wiejskie Wielkopolski, Dobrzyca. Uprawa i ochrona drzew. Czasopismo Międzynarodowego Towarzystwa Uprawy i Ochrony Drzew 28: 24–27.
- KĄSINOWSKA R. (2007): Dobrzyca. Fortalicja, Pałac, Muzeum. Muzeum Zespół Pałacowo-Parkowy w Dobrzycy, Dobrzyca.
- MAJDECKA-STRZEŻEK A. (2010): Koncepcja rewaloryzacji parku pałacowego w Dobrzycy. Maszynopis. Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy.
- MAJDECKA-STRZEŻEK A., SADŁOWSKA-KOLANOWSKA J. (2005): Inwentaryzacja drzewostanu zabytkowego parku w Dobrzycy. Maszynopis. Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy.
- MAJDECKI L. (2009): Ogrody romantyczne. W: M. Nawrot (red.). Historia ogrodów. Tom 2. Od XVIII wieku do współczesności. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa: 201–204.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A., ZAJĄC M. (2002): Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. Krytyczna lista roślin naczyniowych Polski. Instytut Botaniki PAN, Kraków.
- NOWIŃSKA R., CZARNA A., CZEKAŁSKI M., MOROZOWSKA M. (2016): Vascular flora of selected palace parks in the Wielkopolska region. Steciana 20(3): 137–157.
- RUTKOWSKA B. (1984): Atlas roślin łąkowych i pastwiskowych. Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne, Warszawa.
- RUTKOWSKI L. (2008): Klucz do oznaczania roślin naczyniowych Polski niżowej. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- SENETA W., DOLATOWSKI J. (2008): Dendrologia. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- ZAJĄC A. (1979): Pochodzenie archeofitów występujących w Polsce. Rozprawy Habilitacyjne Uniwersytetu Jagiellońskiego 29.
- ZARZYCKI K. (1984): Ekologiczne liczby wskaźnikowe roślin naczyniowych Polski. Instytut Botaniki PAN, Kraków.
- For citation:** KOMORNICZAK A. (2017): Flora naczyniowa założenia pałacowo-parkowego w Dobrzycy. Steciana 21(3): 127–134. doi: 10.12657/steciana.021.015